

A HIÁNY JELVÉNYEI

Bari Károly: A némaság könyve

Öröm ez a kézbesimuló kis kötet. Tíz év csönd, „némaság” van mögötte. Szegényebb volt a magyar irodalom Bari Károly nélkül. Hiánya annál erősebben volt érezhető, mert indulásakor szinte túl hangos ovációval üdvözölték, s a hozsanna utáni csönd üresebben kong, mint egyébként természetesen volna. Bár nem publikált, a köztudatból nem veszett ki. Mendemondák, jó és rosszízű pletykák keringtek körülötte. Mindenki tudni vélte valamit. Találgatások és féligazságok keltek szárnyra a költő életéről, életmódjáról, magán- és közéleti bonyodalmairól.

Most a leghitelesebb forrásból, tőle magától értesülhetünk a történésekről: versben kimondott igazságot, nyílt, meztelen, őszinte és kendőzni nem is szándékozott információkat szerezhetünk az eltelt időszakról, hiszen Bari számára ez nem szenzáció, hanem versbe transzponált élet.

A kötet egyik legjobb versében (Száműzetés) így ír a hallgatásról: „koponyámat / tenyerébe képzelte már a sírás csönd / hiányom jelvényével ékszerezte föl magát / minden hír, meghalt, kiégett mondták”. Ugyancsak a versben emberi és költői jelenlétét fogalmazza meg: „ha azt mondják; megtörtem, ne biggyétek / s ne biggyétek, ha mondják rólam: / megszakadt útja, földmélyre züllött üzenem nektek, élek, s írok”.

Öröme éppen ez ad okot: a jelenlét felhangosítása, a némaság be-népesítése, az, hogy egy egyéni hangszín újra belezúg irodalmi tudatunkba. Nemcsak az tette Barit már indulásakor is becsessé, s a szokottnál dédelgetettebbé, hogy egy önmagáról hallgatni kényszerülő világ jelzescivel könnyítette lelkiismeretünket, s gazdagította közös kultúránkat. Tehát nemcsak az egzotikum, hanem a szerencsés ötvöződés az oka, hogy „kamaszzeniként” emlegethettük. Nepe folklórja, színes képi világa, gazdag fantáziája *nem kizárólagos* költői lényege volt már akkor sem. Az általánosabbá, mélyebbé és egyetemesebbé válás folyamata azonban napjainkra felerősödött. Öröksége eszköz és feladat ma is, de célja tágasabb.

A jelentkezésen túl, a tékozló vagy eltékozolt gyermek visszatérésén vagy visszafogadásán kívül ez az, aminek elsősorban örülhetünk. Problémafelvetése, elemzőképessége és gondolkodásmódja kiteljesedett. Alapvető változásról azonban nincsen szó. Ugyanazokból a motívumokból építkezik, nagyjából változatlan technikával. Továbbra is jellemzi a képgazdagság, a színeség, az indulatok magas hőfoka.

Formailag talán nem is érzékelhető a tízévi távolság. Persze csalóka mérce ez a tíz év, hiszen maga mondja, hogy ezek a versek nem tíz év után, hanem annyi idő alatt keletkeztek, tehát távolléte rajzolatát, dokumentumait tartjuk kezünkben, hiányának eddig zsebben

hordott jelvényeit. Ami mégis észrevehető: az amúgy is gazdag képi világ kicsit túlterhelődött. A gyákorta alkalmazott, mellérendelő képekkel építkező szerkesztési mód számos esetben nem ad kifutást az egyes motívumoknak, sőt erősítés helyett kioltják egymás hatását. Az effajta burjánzó, indázó képesség mindig jobban érvényesül, ha hierarchizáltnak jelentkezik, s ezáltal a logikában nyeri önmaga indokát. A forma Barinál sok esetben „ránő” a tartalomra, ahelyett, hogy kibontakozását segítené.

Bari Károly rendkívül gazdag nyelvi anyaggal, vérbő képi kultúrával rendelkezik. Ezt azonban mértéktelesebben kezelte második kötetében.

Ennél is nagyobb hiba, hogy az érett költő sem mentes a képzavaroktól. Éppen bravúrus fantáziájának esik áldozatul néhány ellenőrizhetetlenül bugyogó képsora esetében.

Nem marad kétsége az olvasónak afelől, hogy Bari Károly nehéz éveket hagyott maga mögött. Képei keményebbek, szigorúbbak, tónusai sötétebbek lettek. A természetet oly nagy kedvvel versbe ültető költő most főleg a kemény, hideg, nyirkos, éles jelenségeket részesíti előnyben. Motívumai között feltűnő gyakorisággal szerepel a tél, a fagy, a zúzmara, a vihar, a villám, a köd, a csont, a borda, gerinc, szemgödör, elmúlás, pusztulás, halál... Tragikusabbra váltott tehát megélt élményei hatására.

Lírása nagymértékben gondolati-vá vált, filozofikussá lett. A versbeli történések már csak a tételek és ké-

telyek illusztrációi, nem az ábrázolás tárgyai. Az emberi lét legsúlyosabb problémáira keresi a választ: szabadságról, fennmaradásról gondolkodik, s az egén szerepét, helyét keresi, felbolydult világunkban. Kételyei nem magánsíralmak, borúja nem magánügy. A legteljesebb, legtisztább értelemben vett közösségi költészetet műveli, felelősséggel nemcsak önmaga, nemcsak szűkebb népe, hanem az egész emberiség iránt. A verseken átütő kemény keserűség a „létmagány”, az elidegenedés, az irányvesztettség lenyomata. Legjobb versei egyszerre adják az egyéni és a társadalmi lét diagnózisát. (*Jannisz Ritszosz, A némaság könyve, Száműzetés. stb.*)

A kötet szerkezeti és minőségi csúcspontját az előbb említett versek jelzik. A második rész kisebb hanyatlást mutat. Már-már megszokná az olvasó az „új” Barit, s különösebb izgalom nélkül, de elégedetten lapozgatna tovább, mint aki már csak eddig kialakult véleményének megerősítését várja a további írásoktól, amikor kellemesen oldja a majdnem monotóniává váló tartalmi egyöntetűséget a *Hajnalkötöző* című erotikus vers. Ebben a szabadszájúság hitelesített határait feszítgeti.

A kötetet záró két gyermekvers talán csak azért lett annak kereszttelve, hogy formái egyszerűségüket igazolja. Tartalmuk azonban (főleg a másodiké), úgy hiszem, nekünk szól, nem annyira Máriuszna.

Bari tehát *jelen van* irodalmunkban, köszönteni és biztatni nagy örömünkre szolgál.

HUNYA MÁRTA